

Izabela Mias-Dudek

Jak skutecznie współpracować z rodzicami?

Tekst: Izabela Mias-Dudek

Absolwentka Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Ukończyła studia na kierunkach: pedagogika kulturalno-oświatowa oraz zarządzanie w kulturze i socjoterapia. Ma wieloletnie doświadczenie w pracy z młodzieżą i z osobami dorosłymi – wyniesione z pracy jako pedagog szkolny, terapeuta pedagogiczny i trener. Od czasu programu pilotażowego zaangażowana we wdrażanie nowego systemu wspomagania pracy szkół – początkowo jako szkolny organizator rozwoju edukacji, a obecnie jako koordynator sieci współpracy i trener szkolący osoby zaangażowane we wspomaganie w projektach „Akademia Kompetencji” i „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły”.

Konsultacja merytoryczna:

Katarzyna Leśniewska

Redakcja i korekta:

Małgorzata Skibińska

Projekt okładki:

Barbara Jechalska

Redakcja techniczna i skład:

Małgorzata Skibińska

Warszawa 2018

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji

Creative Commons – Uznanie Autorstwa – Użycie Niekomercyjne (CC-BY-NC)

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

tel. 22 345 37 00

www.ore.edu.pl

Spis treści

Szkoła z wartościami	4
Diagnoza – obszar rozwojowy szkoły	4
Wspomaganie pracy szkoły w kontekście kształtowania kompetencji kluczowych	4
Realizacja celów	5
Scenariusz wywiadówki, czyli nauczyciele pracują zespołowo	6
Wdrażania ciąg dalszy	8
Ewaluacja, czyli świętowanie sukcesów i pomysły na modyfikację przyszłych działań	9
Kompetencje społeczno-obywatelskie kształtowane u uczniów	10
Podsumowanie	10

Szkoła z wartościami

Opis dobrej praktyki będzie dotyczył mojej współpracy z Gimnazjum w ZS im. ks. Jana Twardowskiego w Kłaju, które uczestniczyło w kompleksowym wspomaganie rozwoju szkół, biorąc udział w projekcie „Centrum Rozwoju Edukacji w Powiecie Wielickim”.

Gimnazjum w Kłaju jest miejscem spotkania uczniów, nauczycieli i rodziców, którego ideę doskonale oddają słowa Jana Twardowskiego: „Gdyby każdy miał to samo, nikt nikomu nie byłby potrzebny”.

Celem szkoły, zapisanym w jej misji, jest rozwój wszystkich osób budujących jej przestrzeń w odniesieniu do wartości takich jak: wolność, odpowiedzialność, rozwój, wytrwałość, szacunek, dialog, zaufanie, bezpieczeństwo.

Już samo motto szkoły i wartości przez nią promowane określają sposób pracy i szukania nowych rozwiązań promowanych przez tę placówkę. Miałam niezwykłą przyjemność i zaszczyt pracować z gronem pedagogicznym Zespołu Szkół w Kłaju jako szkolny organizator rozwoju edukacji.

Diagnoza – obszar rozwojowy szkoły

Podczas diagnozy wskazano „**efektywną organizację pracy zespołów nauczycielskich**” jako obszar wymagający wspomagania. Warsztaty diagnostyczne z zespołem zadaniowym pozwoliły na uszczegółowienie tego zagadnienia i ukierunkowanie działań realizowanych w ramach kompleksowego wspomagania na pracę zespołową nauczycieli w zakresie **wypracowania nowego, skutecznego sposobu komunikowania się z rodzicami i współpracy z nimi** podczas rozwiązywania sytuacji trudnych.

Wspomaganie pracy szkoły w kontekście kształtowania kompetencji kluczowych

Kompetencją kluczową, jaką rozwijało Gimnazjum w Kłaju w ramach zaplanowanych działań, było **kształtowanie postaw społecznych i obywatelskich**. Odwołując się do opisu tej kompetencji zamieszczonego w Załączniku do Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady, określe najważniejsze aspekty tej części, która odnosi się do postaw społecznych:

„Są to kompetencje osobowe, interpersonalne [...], są związane z dobrem osobistym i społecznym [...]. Podstawowe umiejętności w zakresie tej kompetencji obejmują zdolność do konstruktywnego porozumiewania się w różnych środowiskach, wykazywania się tolerancją, wyrażania i rozumienia różnych punktów widzenia, negocjowania połączonego ze zdolnością tworzenia klimatu zaufania, a także zdolność empatii. Osoby powinny być zdolne do radzenia sobie ze stresem i frustracją oraz do wyrażania ich w konstruktywny sposób, a także powinny dokonywać rozróżnienia sfery osobistej i zawodowej. Kompetencja ta opiera się na współ-

pracy, asertywności i prawości. Osoby powinny [...] cenić różnorodność i szanować innych ludzi, a także być przygotowane na pokonywanie uprzedzeń i osiąganie kompromisu”¹.

W zakres kompetencji społecznych i obywatelskich wchodzi również **kształtowanie postaw**, takich jak **kreatywność, umiejętność pracy zespołowej i innowacyjność**. Każda z nich była rozwijana w ramach udziału szkoły w projekcie dotyczącym kompleksowego wspomagania szkół.

W kontekście pracy zespołowej nauczycieli i współpracy z rodzicami rozwijanie kompetencji społecznych wydaje się oczywiste w odniesieniu do osób dorosłych. Jednak szkoła w Kłaju nie zapomniała o tym, że głównymi adresatami jej działań zawsze są uczniowie – i właśnie oni odegrali niebagatelną rolę w kształtowaniu nowego wymiaru społeczności szkolnej.

Realizacja celów

W rocznym planie wspomagania Gimnazjum w Kłaju znajduje się zapis dotyczący celu pracy, jaki określili nauczyciele: „Podnoszenie efektywności pracy zespołów nauczycielskich w zakresie współpracy i komunikowania się z rodzicami”.

Zaplanowano przeszkolenie rady pedagogicznej w zakresie współpracy z rodzicami w obszarze sytuacji trudnych (zadanie eksperta zewnętrznego) oraz warsztaty wdrożeniowe (zadanie SORE).

Szkolenia zrealizowane w gimnazjum dotyczyły następujących zagadnień:

1. Prawa i obowiązki rodziców w świetle prawa oświatowego.
2. Utrudnienia w kontaktach, czyli co odsuwa rodziców od szkoły.
3. Jak skutecznie rozmawiać z rodzicami i jak tworzyć klimat współpracy.
4. Zmotywować, czyli zachęcić.
5. Zasady udanego zebrania z rodzicami.
6. Planowanie i wdrażanie zadań dotyczących budowania wspólnoty szkolnej.
7. Bank pomysłów na budowanie pozytywnych relacji z rodzicami.

Treści szkoleniowe zostały tak skonstruowane, by nauczyciele w sposób naturalny mogli je wykorzystać na etapie wdrożeniowym. Trenerzy przywiązali dużą wagę do tego aspektu prowadzonych zajęć. Na tym etapie realizacji wspomaganie pracy szkoły niezmiernie ważną okazała się dobra współpraca SORE z ekspertami – ustaliliśmy, że już na szkoleniach zostanie zainicjowany proces wdrożeniowy, który – obok diagnozy – jest kluczowym aspektem wspomaganie.

Na konsultacjach wdrożeniowych z moim udziałem postanowiono wypracować nowy model wywiadówek. W czasie warsztatów wdrożeniowych, które realizowałam z zespołem zadaniowym, nauczyciele zdecydowali, że opracują jeden ogólny scenariusz spotkania z rodi-

---

¹ Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dn. 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE).

cami, według którego każdy wychowawca przeprowadzi wywiadówkę. Zagadnieniem, którego miały dotyczyć wywiadówki, było przekazanie rodzicom informacji o wynikach ewaluacji wewnętrznej szkoły, gdzie jednym z badanych obszarów była współpraca z rodzicami, a drugim – bezpieczeństwo w szkole. Wyzwaniem było zrobienie tego w atrakcyjnej dla rodziców formie.

Scenariusz wywiadówki, czyli nauczyciele pracują zespołowo

Na podstawie opracowanego przeze mnie narzędzia do planowania działań zespół zadaniowy przygotował scenariusz wywiadówki. Postanowiono całemu przedsięwzięciu nadać nazwę „Akcja BRATEK” – co było akrostychem odnoszącym się do wartości, jakie nauczyciele postanowili wdrożyć w nowym modelu swojej współpracy z rodzicami. Zdekodowanie akrostychu zamieszczam pod koniec tego rozdziału.

Wspomniane narzędzie do planowania działań to tabela wydrukowana w formacie A3, zawierająca kolumny: „Co zrobimy?”, „W jaki sposób to zrealizujemy?”, „Kto się tym zajmie?”, „Kiedy?”, „Uwagi”.

Tak zaplanowane działania stały się podstawą zarysu scenariusza wywiadówki oraz zadania dla nauczycieli do wykonania przed spotkaniem z rodzicami.

Poniższej zamieszczone zostały kolejne punkty scenariusza, a pod nimi zadania, które należało wykonać, żeby dany punkt mógł być zrealizowany.

Scenariusz (roboczy)

Zadania dla nauczycieli

1. Powitanie rodziców – prezentacja plakatów „Bratamy się przez BRATKA”.
Zadanie: Przygotowanie dużych plakatów z rysunkiem bratków, z hasłem przewodnim wywiadówki i akrostychem zawierającym słowo BRATEK (jeszcze bez ujawniania, co kryją kolejne litery). Zaangażowanie do tego zadania uczniów.
2. Określenie celu wywiadówki i wyjaśnienie zasadności jej nieszablonowej formy.
3. Przekazanie rodzicom informacji o utrudnionej współpracy oraz o poziomie bezpieczeństwa uczniów w szkole na podstawie wyników ewaluacji wewnętrznej.
Zadanie: Opracowanie diagramów słupkowych i ich wydruk dla każdego wychowawcy.
4. Dyskusja z rodzicami na temat niewystarczającej współpracy na linii szkoła–rodzice oraz wspólnych działań zmierzających do poprawy poczucia bezpieczeństwa uczniów w szkole.
Zadanie: Opracowanie listy słów kluczy i pytań ułatwiających moderowanie dyskusji (tzw. koła ratunkowe).
5. Zapis wniosków z dyskusji i pomysłów rodziców – drugi nauczyciel (osoba pomagająca wychowawcy).

Zadanie: Stworzenie „tandemów wychowawczych” – dobranie osób do pomocy wychowawcom.

6. Przeprowadzenie ankiety wśród rodziców z wykorzystaniem metody niedokończonych zdań.

Zadanie: Opracowanie kwestionariusza ankiet dla rodziców na podstawie niedokończonych zdań.

Przykładowe pytania:

- Oczekuję pomocy, gdy...
  - Włączył(a)bym się we współpracę ze szkołą, gdyby...
  - Na przeszkodzie wspólnego rozwiązywania sytuacji trudnych stoją...
7. Praca warsztatowa z rodzicami – „Promykowe uszeregowanie” („Słoneczko”). Rodzice wypisują na podpisanych przez siebie, kolorowych karteczkach samoprzylepnych odpowiedzi na trzy pytania:

- Jak mogę włączyć się w życie szkoły?
- Czego oczekuję od nauczycieli?
- Co możemy wspólnie zrobić, żeby podnieść poziom bezpieczeństwa w szkole?

Każde z pytań ma swój kolor karteczki. Do „słoneczka” rodzice dokleją „promyki” ze swoimi odpowiedziami, grupując je.

Zadania:

- Przygotowanie dla każdego wychowawcy wydrukowanego lub narysowanego „słoneczka”, zaangażowanie do tego zadania uczniów.
  - Zakup dużej liczby kolorowych karteczek samoprzylepnych.
  - Wydrukowanie pytań do pracy warsztatowej.
8. Dekodowanie akrostychu BRATEK – wychowawcy dopisują na plakacie, od którego zaczęli wywiadówkę:
- B – Bądźmy,
  - R – Razem,
  - A – Aktywnie,
  - T – Twórczo,
  - E – Efektywnie,
  - K – Konstruktywnie.

Zadanie: Opracowanie scenariusza wywiadówki.

Założenia dodatkowe – ważne przy realizacji tego szkolnego projektu:

1. Nadanie całemu przedsięwzięciu nazwy „Akcja BRATEK”.

2. Każdy nauczyciel z zespołu zadaniowego dostaje konkretne zadanie do wykonania oraz dobiera sobie osoby do współpracy spośród członków rady pedagogicznej.
3. Wywiadówka jest prowadzona przez dwie osoby: wychowawcę i nauczyciela bez wychowawstwa (tzw. tandemy wychowawcze).
4. Każdy wychowawca otrzymuje komplet materiałów i scenariusz do przeprowadzenia wywiadówki.
5. Zmiana aranżacji klas – wywiadówka przeprowadzana bez ławek, z krzesłami ustawionymi w półkole.
6. Zaangażowanie uczniów w przygotowanie plakatów i przestrzeni klas.
7. **Przeprowadzenie symulacji wywiadówki z całą radą pedagogiczną** – tzw. próba generalna. Wybór liderów, którzy przeprowadzą symulację w kilku grupach nauczycielskich.
8. Przeprowadzenie ewaluacji podjętych działań bezpośrednio po wywiadówkach (wnioski i wrażenia).
9. **Zadanie dodatkowe** (do zrealizowania poza wywiadówką): opracowanie ankiety dla nauczycieli w formie niedokończonych pytań.

Przykładowe pytania:

- Przeszkodę we współpracy z innymi nauczycielami w sytuacjach trudnych stanowią...
  - Uważam, że jako nauczyciele wspólnie możemy...
  - Oczekuję od moich koleżanek i kolegów...
9. Zorganizowanie dodatkowego spotkania rady pedagogicznej poświęconego:
- podsumowaniu wyników ewaluacji projektu,
  - świętowaniu realizacji zadania,
  - analizie wyników ankiet przeprowadzonych wśród nauczycieli i rodziców,
  - analizie bazy zasobów, pomysłów i oczekiwań uzyskanych na wywiadówce w efekcie pracy warsztatowej rodziców („Promykowe uszeregowanie”),
  - zaplanowaniu dalszych działań ukierunkowanych na doskonalenie współpracy z rodzicami.

Wdrażania ciąg dalszy

Efektem realizacji zadań przydzielonych przez zespół zadaniowy nauczycielom było przeprowadzenie **symulacji wywiadówki**, w której uczestniczyłam, oraz realizacja **wywiadówki właściwej** na podstawie opracowanego scenariusza.

Podczas symulacji wywiadówki (na tzw. próbie generalnej) rada pedagogiczna została połączona w dwie grupy, do których zostali przypisani liderzy. Ich zadaniem było przetestowanie na swojej grupie scenariusza wywiadówki i przygotowanych materiałów. Nauczyciele mogli spojrzeć na wypracowany scenariusz z perspektywy rodziców i sprawdzić, które z zaplanowanych elementów spotkania wymagają szczególnej uwagi. Dyskusja na temat symulacji

wywiadówki przyczyniła się do pewnych modyfikacji, których wychowawcy dokonali podczas prowadzenia wywiadówki właściwej.

Ewaluacja, czyli świętowanie sukcesów i pomysły na modyfikację przyszłych działań

Towarzystwałam nauczycielom podczas wywiadówek i czekałam na nich w pokoju nauczycielskim z opracowanym przeze mnie narzędziem ewaluacyjnym, żeby od razu przeprowadzić podsumowanie zrealizowanych przez nich działań i zachęcić ich do refleksji na temat wspólnie wypracowanego nowego modelu wywiadówki – zrealizowanej według ujednoliconego i przetestowanego na nauczycielach scenariusza.

Narzędzie ewaluacyjne to dwukolorowe elipsy organizujące przestrzeń flipchartu w dwóch kategoriach:

- Wywiadówka – mój sukces (kolor czerwony).
- Wywiadówka – modyfikacje (kolor żółty).

W obszarze **sukcesów** została wyznaczona przestrzeń do wypisania przez nauczycieli swoich wrażeń po zrealizowanej wywiadówce, określona przez hasła wywoławcze (mniejsze czerwone elipsy):

- Z czego jestem dumna/dumny?
- Z czego jestem zadowolona/zadowolony?
- Najlepszy moment wywiadówki.

W obszarze **modyfikacji** nauczyciele zapisywali swoje propozycje dotyczące zmian, które warto – ich zdaniem – wprowadzić na kolejnych wywiadówkach realizowanych na podstawie scenariuszy. Ten obszar został oznaczony mniejszymi żółtymi elipsami z zapisanymi zdaniem do refleksji:

- Co bym zmienił(a) następnym razem?
- Co mnie zaskoczyło?
- Nieprzewidziany element wywiadówki.

Po zakończonych wywiadówkach flipchart sukcesywnie uzupełniany był wrażeniami i konkretnymi pomysłami dotyczącymi kontynuowania takiej formy współpracy z rodzicami.

Poza podzieleniem się z innymi swoją satysfakcją ze zrealizowanego działania – co było niewątpliwie elementem **świętowania projektu** – nauczyciele stworzyli bogatą bazę pomysłów na to, w jaki sposób udoskonalić wypracowany model wywiadówki (**etap wnioskowania**).

Ewaluacja dała szkole materiał wyjściowy do jej długofalowych działań dotyczących doskonalenia pracy szkoły w wybranym przez nauczycieli obszarze.

Zdaniem Mirosława Szymańskiego: „metoda projektów [...] sprowadza się do tego, że zespół osób uczących się samodzielnie inicjuje, planuje i wykonuje pewne przedsięwzięcie oraz ocenia jego wykonanie [...], a punktem wyjścia [dla tej metody – przyp. red.] jest jakaś sytuacja problemowa, zamierzenie, podjęcie inicjatywy [...]”². Na tej podstawie można stwierdzić, że nauczyciele Gimnazjum w Kłaju pracowali metodą projektową, realizując w ten sposób swoje założenie o potrzebie doskonalenia umiejętności pracy zespołowej w kontekście wypracowania nowych standardów współpracy z rodzicami.

Kompetencje społeczno-obywatelskie kształtowane u uczniów

Uczniowie indywidualnie wykonywali zaproszenia na wywiadówkę dla swoich rodziców, a w klasach – pomoce graficzne wykorzystane podczas spotkania z rodzicami (plakaty z rysunkami bratków i akrostychami tworzącymi słowa „BRATEK” – symbole „Akcji Bratek”). Uczniowie zostali więc włączeni do działań dorosłych, które zmierzały do nadania nowej formy współpracy społeczności szkolnej. Stali się współtwórcami realizacji nowego modelu wywiadówek współodpowiedzialnymi za budowanie w szkole klimatu zaufania, szacunku i konstruktywnej komunikacji. Klimat pracy stworzony przez dyrekcję i nauczycieli szkoły w Kłaju stwarzał przestrzeń do wzajemnej wymiany myśli i inicjowanie innowacyjnych przedsięwzięć. W taki sposób – najbardziej naturalny – kształtuje się ludzkie postawy i kompetencje społeczne, których istotą jest budowanie poczucia wspólnoty służące całej lokalnej społeczności. Tak Gimnazjum w Kłaju kształtowało postawy społeczne wśród młodzieży, dając przy tym dobre wzorce współpracy między dorosłymi.

Podsumowanie

Stworzenie dobrych relacji z rodzicami i zaangażowanie ich w życie szkoły ma ogromny wpływ na sprawne i skuteczne rozwiązywanie przez nauczycieli sytuacji ważnych i trudnych pod względem wychowawczym, zwłaszcza w tych obszarach życia szkolnego, które ze względu na swoją złożoność wymagają wspólnych działań. Taka współpraca stwarza płaszczyznę do podejmowania dialogu w sytuacjach codziennych i tych stanowiących wyzwanie. Propagowanie prospołecznych postaw rodziców przekłada się na kształtowanie kompetencji społecznych wśród uczniów.

Praca zespołowa nauczycieli jest podstawowym i efektywnym sposobem wspomagającym rozwój szkoły, ułatwia bowiem realizację wyzwań stojących przed szkołą i nauczycielami. Jednocześnie zwiększa zaangażowanie w realizowane działania, integruje nauczycieli, umożliwia doskonalenie umiejętności indywidualnych i zaspokaja potrzebę przynależności. Praca w zespołach zapewnia nauczycielom bezpośredni wpływ na podejmowane decyzje, ustalanie celów związanych z wykonywaną pracą i sposobów ich realizacji. To zwiększa odpowiedzialność i pozwala identyfikować się z celami szkoły, które nabierają większego znaczenia wraz

---

² M.S. Szymański, *O metodzie projektów*. Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2000 .

z możliwością realizacji własnych pomysłów i idei. Autentyczne funkcjonowanie zespołów nauczycielskich zapewnia więc sprawne, skuteczne, przyjazne i demokratyczne funkcjonowanie szkoły, pozwala na najbardziej efektywną i spójną realizację zadań przez wykorzystanie wiedzy, doświadczeń i motywacji indywidualnych osób³.

Wspomaganie pracy szkoły, które realizowałam w Gimnazjum w Kłaju, wynikało z poniższych założeń dotyczących kompleksowego wspomaganie rozwoju szkoły jako organizacji uczącej się.

„Wspomaganie pomaga szkole w rozwiązywaniu wyzwań, przed jakimi staje, a co za tym idzie nie wyręcza jej, ani nie narzuca rozwiązań. Oznacza to, że w procesie wspomaganie uwzględnia się podmiotową, autonomiczną rolę szkoły [...]. Wspomaganie wynika z analizy indywidualnej sytuacji szkoły i odpowiada na jej specyficzne potrzeby. Punktem wyjścia wszelkich działań adresowanych do nauczycieli danej szkoły powinna być rzetelna, angażująca społeczność szkolną diagnoza jej potrzeb. Wspomaganie jest procesem, czyli odchodzeniem od pojedynczych, incydentalnych form pomocy na rzecz długofalowych działań, które polegają na wspieraniu szkoły w diagnozie potrzeb, planowaniu działań, wprowadzaniu zmiany aż po wspólną ocenę efektów i opracowywaniu wniosków do dalszej pracy”⁴.

Warto zarekomendować ten sposób ukierunkowania rozwoju szkoły, bo przynosi on wymierne, widoczne efekty w postaci zmiany w systemie funkcjonowania nowoczesnego szkolnictwa.

Trzy komponenty działania szkoły w Kłaju opisane powyżej – praca zespołowa, współpraca z rodzicami i kompleksowe wspomaganie szkół – stworzyły spójny obszar udoskonalenia pracy szkoły i przełożyły się na zrealizowanie założonych przez nią celów rozwojowych.

---

³ S. Wlazło, *Nauczyciele działają zespołowo*, Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław 2010.

⁴ *Jak wspomagać pracę szkoły? Przewodnik dla pracowników instytucji systemu wspomaganie*, z. 1, *Założenia nowego systemu doskonalenia nauczycieli*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2015.